

Ur Konunga-boken
 eller
 Sagor om Ynglingarne och
 Norges konungar intill år 1177
 af
 Snorre Sturelson
 Öfversatt och förklard af
 Hans Olof Hildebrand
 Örebro Abr. Bohlin, 1869

6. Konung Olof höll sedan österut framför Svitjod, lade in i Lagen och härjade å båda landen. Han for ända upp till Sigtuna och låg vid Fornsigstuna. Svearne säga, att der ligga ännu de stenhögar, som Olof lät uppföra under sine bryggändar. Om hösten sporde Olof Haraldsson, att Sveakonungen Olof drog samman en stor här, samt att han lagt jernkedjor för Stocksund och satt folk der att vaka. Sveakonungen trodde, att konung Olof skulle få der han var afbida kölden, och tycktes honom Olof Harldsson här föga värd, ty han hade icke mycket folk. Konung Olof for då ut till Stocksund, men kom icke ut der; vester om sundet var en kastal och i söder(!) en här. Då nu konung Olof sporde, att Sveakonungen var kommen på sina skepp och hade många skepp ute och mycket folk, lät han gräfva igenom Agnefit ut till hafvet. Det föll den tiden mycket regn. I hela Svitjod faller hvarvart rinnande vatten ut i Lagen och från denne går ut till havet allenast en mynning, som är så smal, att mången å är bredare. Då det regnar mycket och töar, faller vattnet så häftigt, att det är fors i Stocksund, och Lagen stiger så mycket upp på landen, att det är stor öfversvämning. Så snart grafven nådde sjön, lopp vattnet och strömmen ut. Konung Olof lät då å alla skeppen

1) Om Sigvals härkomst och öden jfr kap. 41.

2) Sjöträdet skeppet.

lägga styrena ur lag och hissa seglen i topp, det var blåsande vind, de styrde med årorna, skeppen gingo med fart ut öfver grundet och kommo alla hela i hafvet').

Svearne foro då till Olof Sveakonung och sade honom att Olof digre var kommen ut på hafvet, och de som skulle vakta, att Olof icke komme ut, fingo mycket åtal. Man har sedan kallat detta utlopp Konungssund; man kan icke fara med storskepp derigenom annat än när vattnen äro stridast. Somlige säga, att Svearne vordo varse, att Olofs män hade gräft igenom näset och vattnet föll ut, och att de då kommo dit med hären, för att hindra Olof från att komma ut, men att vattnet grof ut å båda sidor, så att strandbackarne rasade med folket och många omkommo. Men Svearne tala deremot och säga det vara lögn, att någre der förfarits.

Hildebrand säger i avsnittet
 Konungabokens Geografi sid. LXVII

"Steksundet, af Snorre oriktigt kalladt Stocksund, med Agnefit och Konungssund, icke vid det nuvarande Stockholm, utan vid Skarfvens utlopp i Mälaren."

1) Leg. låter härnaden i Svitjod inträffa mycket senare. Hon nämner icke Lagen (Mälaren), utan Skarfvén, viken utanför Sigtuna. Man torde kunna med visshet antaga, att Stocksund är en förvexling med Steksund (Stäksund) och att således hela tilldragelsen passerat vid det norra Stäket, der utloppet är smalt, vårfloden ännu besvärlig och der för öfrigt finnes vid sidan af den n. v. farleden en annan kortare, igenvallad. Det synes som om Agnefit skulle hafva legat der uppe, och icke på det nuvarande Stockholms plats; det nordligare läget bar ock största sannolikheten för sig. Det är bibliotekarien Styffe som först fästat uppmärksamhet vid detta. Leg. talar för öfrigt om underverk vid näsets genom-brytande samt låter Sveakonungen vara närvarande.

2) Leg. talar intet om besöket Gotland. Hist. Norv. berättar deremot om härjningar på Gotland och Öland (Eynorum insula) samt hos Kurerne.

Olav den heliges seglats

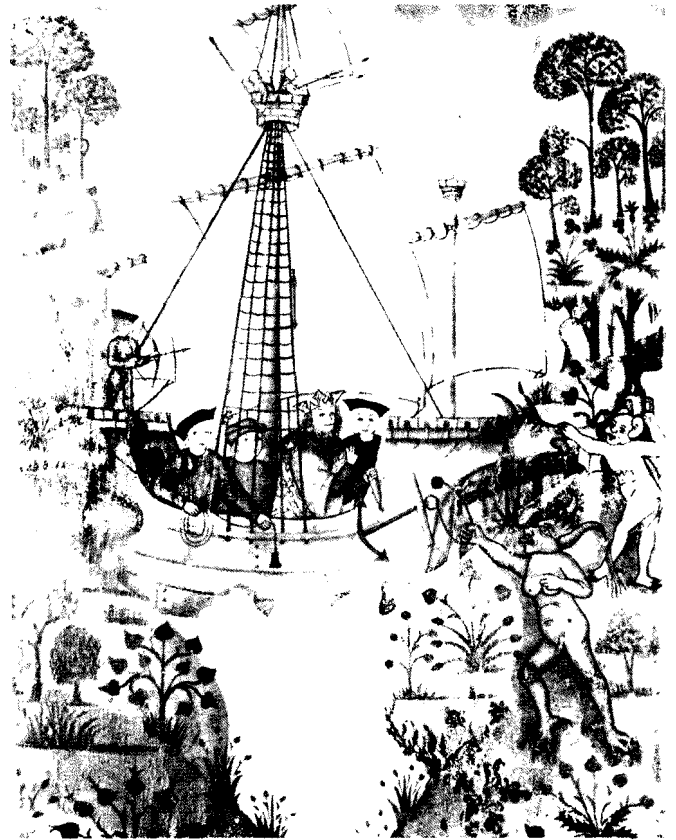
Snorre Sturlasson berättar i sina Konungasagor om den norske kungen Olav Haraldssons härjningar i Mälaren, vad Snorre kallar Lögen. Berättelsen avslutas med en dramatisk skildring av hur Olav lurar svearna och Olov Skötkonung genom att med sina skepp ta sig ut ur Mälaren över den sank strandängen Agnefit söder om Stockholmen.

Tack vare helgonkulten finns det många bilder av Olavs seglats. Här återges en målning på dörren till ett altarskåp från Värmdö kyrka. Den har utförts av Lars Snickare i Stockholm år 1514.

Snorre Sturlasson besökte Sverige på 1220-talet och förefaller att ha varit väl underrättad om Mälardeltats geografi. Hans berättelse har utnyttjats som ett stöd för teorin att grusåsen genom Stockholm under en period av landhöjningen gjort sundet mellan Åsön och Stadsholmen oframkomligt. Teorin har ansetts få stöd av geologiska mätningar i Söderström.

"Kung Olav styrde då vidare längs Svitjods östkust och lade in i Lögen och härjade på båda stränderna. Han stävade ända upp till Sigtuna, där han lade sig vid Forn Sigtuna gård. Svearna förtäljer, att man där ännu kan se de stenhögar, Olav lät uppkasta under sina bryggändar. Men när det var höst, sporde kung Olav, att Olov sveakung drog samman en stor här samt också att han dragit järnlänkar tvärs över Stocksundet och satt folk där på vakt. Sveakungen trodde, att kung Olav ärnade ligga och vänta där, tills det frös, och sveakungen ansåg det föga bevänt med kung Olavs här, ty han hade inte mycket folk. Då for kung Olav till Stocksundet men ut kom de inte. Öster om sundet var ett kastell torn och i söder en mannhär. När de nu sporde, att sveakungen kommit till skepps och hade en stor här och mycket med fartyg, då lät kung Olav gräva tvärs genom Agnefit och ut till havet. Det regnade mycket, och över allt Svitjod faller vart rinnande vatten ut i Lögen, men från Lögen är en enda älvmyrning ut till havet och det så smalt, att mången å är bredare. När det är mycket regn och stark snösmältning, då strömmar vattnet så stritt, att det är forsfall ut genom Stocksundet, medan Lögen själv går så långt upp i landet, att vida översvämningsområden bildas. När nu graven nådde havet, då lopp vattnet och strömmen ut. Då lät kung Olav lägga upp alla styråror på sina skepp

och hissa segel i topp. Frisk segelvind blåste, och de styrde med årorna, och skeppen brakade med väldig fart över grunden och kom alla helbrägda ut på havet. Men svearna for till Olov sveakung och sade honom, att Olav digre tagit sig ut på sjön. Svearna klandrade svårt de män, som skulle ha vaktat, så att Olav inte undkom. Det är sedan kallat Kungssund, och där kan inte större skepp fara, om det inte är den tid, när vattnet stiger som mest. Men det är somliga mäns utsaga att svearna visst blev varse när Olav grävt genom strandängen och vattnet föll ut och även att en sveahär drog dit föratt hindra Olav att fara. Men när vattnet urholkade båda strandskärningarna föll gravbrinken ner och folket där stod så att en hel del omkom. Men svearna säga emot allt detta och kallar det för tomt påhitt att folk skulle ha seglat där."

Olav den helige från altarskåp i Värmdö kyrka, detalj.

Ur NORDISKA KUNGASAGOR. Fabel förlag 1992
Översättning från isländskan av Karl G.
Johansson

Översättarens kommentarer.

Lögrinn anses vara det som vi idag kallar
Mälaren.

Gamla Sigtuna ska ha legat på den plats
som vi kallar Signhildsberg V om Sigtuna
Stocksund anses vara det som nu heter
Norrström i Stockholm.

Vi vet inte med säkerhet var Agnafit har
legat. Mycket tyder dock på att det har
legat på Stadsholmen i Stockholm.

Kommentar av Börje Sandén.

Inga motiveringar ges till ovanstående
antaganden. Ingen förklaring till att
sagens väderstreck ändrats!

7. Kung Olav styrde österut längs Svitjod och in i Lögrinn⁶ och
härjade på båda sidor. Han styrde ända upp till Sigtuna och lade till
vid gamla Sigtuna⁷. Svearna berättar att där fortfarande finns sten-
höggar som Olav lät bygga vid sina bryggfästen.

När det blev höst fick kung Olav reda på att sveakungen Olav
samlade en stor här och att han hade satt järn över Stocksund och
manskap för att hålla vakt. Sveakungen trodde att kung Olav skulle
vänta på frosten. Han hade låga tankar om kung Olavs här, eftersom
den hade få män.

Därefter for kung Olav ut till Stocksund. Han kunde inte komma
ut den vägen. Det fanns en fästning öster om sundet och på södra
sidan låg hären. När de fick reda på att sveakungen hade gått

ombord på skeppen med en stor här och att han hade många skepp,
lät kung Olav gräva en väg ut genom Agnafi till havet. Det regna-
de mycket.

Alla vattendrag i hela Svitjod rinner ut i Lögrinn, men det finns
bara ett utlopp ur Lögrinn och det är så smalt att många åar är bre-
dare. När det regnar mycket och det är snösmältning rinner vatten-
dragen till så häftigt att det forsar ut genom Stocksund och Lögrinn
svämmar över högt upp på land.

När utgrävningen nådde havet forsade vattnet ut. Kung Olav lät
då ta ombord alla roder och hissa seglen. Det var god vind. De styr-
de med årorna och de stora skeppen gick genom det grunda vattnet
och alla kom helskinnade ut till havet.

Svearna tog sig till sveakungen Olav och berättade för honom att
Olav digre hade tagit sig ut till havet. Hårt förmanade sveakungen
dem som skulle ha sett till att kung Olav inte kom ut. Sundet kallas
sedan dess för Konungssund och det går inte att segla där med sto-
ra skepp utom då vattnet står som högst.

Det finns de som berättar att svearna fick reda på att kung Olav
hade grävt ut näset och att vattnet flödade ut. Svearna drog dit med
sin här för att hindra Olav från att komma ut, men när vattnet gräv-
de ut på båda sidor rasade slänterna och drog med sig folket och
många män blev dödade. Men svearna förnekar detta och säger att
det är fel att några män ska ha dött där.

Textern i alla tre översättningarna är
hämtade från Snorres Heimskringla där det i
den isländska texten står väster och öster.
Jag får inget svar på min fråga till Gbg
universitet om det finns andra isländska
texter som har andra väderstreck. Enligt
sagan kom Olav ut på havet genom Stocksund.
Nuvarande Mälaren var då en vik av havet.
Forsen ut i havet låg vid denna tid vid
Stäket.

Legendariska Olofssagan.

[/nya/ Leg Olofssagan.htm \(doc\)](#)

[UKF:s startsida](#) [Olav den heliges seglats i Mälaren](#) (huvudartikeln). [Uppföljande artikel](#)
[Historisk Tidskrift HT 1893](#) [Textavsnittet i fornsiländsk stavning](#) [Ämnesområden](#)

Texten till "Legendariska Olofssagan" är hämtad ur Gustaf Nermans artikel [Hvarest gräfde sig Olaf Haraldsson ut ur Mälaren?](#) *Historisk Tidskrift* 1893 sid 257 - 276. Översättningen är gjord av amanuensen doktor E. Hawerman. [Textavsnittet i fornsiländsk stavning](#)

Pärm g9:15 [Selma Lagerlöfs beskrivning](#) i Nils Holgersons underbara resa genom Sverige

När riksantikvarien Hans Hildbrand gav ut Snorre Sturalssons "Konunga-boken eller Sagor om Ynglingarne och Nordens konungar intill år 1177" (1869-1871) framhöll han att man ansåg att den s.k. "Legendariska Olofssagan", även kallad den "Olafs saga hins helga", varit en föregångare och förebild till Snorres Olavssaga i dennes samlingsverk *Heimskringla*. Sagan är där förkortad för att han skulle få rum med alla de andra sagorna. Det utelämnade avsnittet är särskilt intressant för historien kring Stäket.

År 1992 har uppfattningen om den Legendariska sagan ändrats. I förordet till en ny utgåva av Snorre Sturlusons *Nordiska kungasagor* (i översättning av Karl G. Johansson) framhåller läraren i isländska vid Göteborgs universitet Kristinn Johannesson: "Starka argument har anförts för att Snorri är författaren till den så kallade särskilda Olavssagan, dvs en saga om Olav den helige som till stor del är identisk med Olavssagan i *Heimskringla*."

När jag för länge sedan läste Hildebrands ovannämnda bok fann jag att han skrivit en utförlig fotnot till Olavssagan i *Heimskringla*. Han framhöll att det var vid Stäket och inte i Stockholm som Olav den helige hindrades att ta sig ut ur Mälaren. Det var nämligen den Legendariska sagan som sade att han detta skedde vid Skarvens utlopp, och Skarven är viken mellan Stäket och Sigtuna.

Eftersom ett drygt 40-tal författare genom tiderna hävdade att platsen för händelsen var Stockholm tolkade jag det så att forskningen ansett den Legendariska sagan var mindre tillförlitlig.

Varför var nu Stockholmsforskare så angelägna om att få händelsen förlagd till Stockholm? Jo, det sägs nämligen i sagan att det väster om Stocksund fanns en försvarsanläggning - en kastal (således i början av 1000-talet) och den skulle vara ursprunget till Stockholms slott.

Artikeln om Olav den heliges seglats i Mälaren fick en uppföljning efter ett intressant inlägg i frågan från Björn Ambrosiani. Se länken till [Uppföljande artikel](#) ovan.

De viktiga orden i mitt resonemang kring sagan kan utan kunskap i nordiska språk urskiljas i den fornsiländska texten. Klicka [här](#)

Kap. 15

Efter alla dessa anfall, som nu äro förtalda om Olaf, höll han med sitt följe in från Karlsåarna (Karlsár), till dess han kom öster ut till Svithiod, och hade då många skepp och for, tills han kom med folket till ett vattendrag, som heter Skarfven (Skarfr). Detta ligger inne i Svithiod och är ett öfvermåttan stort vatten - en smal fjärd utåt, men kretsformigt inåt landet - och ligga bebyggda trakter på alla sidor invid vattnet. Där låg Olaf med sitt följe under sommaren och gjorde härnadståg

därifrån mot Svearne och drap en stor mängd människor för dem och ödde de härads, som lågo närmast, både på människor och gods och tog från dem det största krigsbyte. Och var Olaf icke blödig, utan visste, hvar han skulle göra väldig härnad, ty Olaf var icke utan sak mot Svearne, hvarföre han for mycket hårdt fram mot dem för Sigrid Storrådas skull. Men Olaf Svenske, som rådde öfver Svithiod, när detta skedde, var hennes son. -- Olaf Svenske ärnar nu angripa sin namne Olaf, då vintern började och is lade sig på vattnet. Då fattade Olaf Haraldsson det rådet, att han lät fälla en stor skog och lät föra den ut på isen och upplägga bål rundt omkring skeppen på isen. Men när isen låg starkast på vintern, då lät Olaf lägga eld i och uppbränna bålen och sedan bryta upp isen med stora träd, och var isen aldrig så stark under vintern, att det icke var upptinadt omkring skeppen. Och var han där under vintern och hade ej mer än 3 skepp, ty han hade sändt bort en del af sin här på hösten. Där låg Olaf den vintern med sitt folk, och Svearne togo honom icke tillfånga, såsom de tänkte. Men om våren, då isen var borta från vattnet, då sände Svearne bud till Olaf Svenske, sin konung, att han skulle samla både en stor här och ledung, och säga, att nu månne Olaf Haraldsson icke komma undan, om de vilja bevaka honom. Men så är sagdt, att Olaf Haraldsson ej förr blef det varse, än skeppen vid utloppet lågo så tätt, som de kunde flyta, och utloppet var påladt, såsom sed är i österväg att påla emot ofred. Och det var ej sannolikt, att få skepp skulle komma ut, där icke ens många skulle kunna det. Men ned ifrån landet kom Olaf Svenske med så stor här, att det såg ut på alla stränder uppåt landet, som det vore en skog. Och var Olaf Digre med endast tre skepp där emellan ledungen och landthären, och tycktes Olaf Haraldssons följeslagare ej lätt att styra undan från den plats, dit de voro komna. Men Olaf Svenske, som styrde en så stor här, som där var samlad både till lands och sjös, tänker att den digre mannen då icke skulle komma undan. Men en låg strand, som heter Agnefit, gick fram på ena sidan utmed vattnet, och är det ett långt näs. Där hade Olaf Svenske själf sin fylking till motvärn på landet, och så mycket folk var på alla stränder, att ingenstädes var att vänta, att man kunde komma i land.

Kap. 16.

Men Olaf Haraldsson var kommen mellan denna stora här. Då talade Olaf till sitt folk: tagen alla det råd, som I sen mig göra. Sedan lät han draga upp seglen i topp, men vinden låg ned emot Agnefit. Och då seglen voro uppdragna på Olafs skepp, styr han mot Agnefit på Olaf Svenskes fylking; men vinden gick efter Olaf Haraldssons vilja. Men när han kom närmare till land än vån (*avsigt, mening, F.A.Dahlgren Ord och talesätt, 1914/1961*) var, så att Olaf Svenske tyckte sig hafva den digre mannen och allt hans folk i sin hand, då är sagdt, att Olaf Haraldsson föll på knä och såg i sina händer; men då han så såg i händerna och i det att Olafs skepp kommit till land, då tilldrog sig på ett underbart sätt, att näset sprack sönder framför Olaf Haraldsson och just där Olaf Svenskes fylkingsarm stod, och Olaf Haraldsson seglade där med tre skepp igenom näset och ut till hafs med en mycket fräjdad färd, såsom det går för alla dem, som Gud ger styrka. Men Olaf Svenske var kvar och hade icke Olaf Haraldsson i sina händer; snarare gick det honom emot, att mycket af hans folk sjönk ned; då näset remnade framför Olaf, och sjön lopp upp under dem, så att en stor mängd människor förgicks för Olaf Svenske. Men det kallas sedan Konungssund, och far man sedan dess med skepp genom sundet. Och Olaf Svenske kunde länge efteråt ej höra, att det kallades Konungssund, utan ville han låta kalla det den digre mannens sund.

Selma Lagerlöf – Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige

Mälarens översvämningar ägnas ett särskilt kapitel XXXIII sid 345

Kapitlet Översvämningen omfattar 3 boksidor.

Snösmältningen i förening med regn ger snabbt utslag i vattenståndet

”Bäckarna ilade så hastigt som möjligt fram till Mälaraarna, och åarna gjorde sitt bästa för att föra vattnet vattenmassorna ner till Mälaren.”

Vid utloppet var det trångt och vattnet kom inte tillräckligt snabbt ut.

Selma nämner Norrström – Saken gällde i allra högsta grad Stäketsundet.

Ego: I Olofsagan sägs att ”utloppet var så smalt att mången å är bredare”

☒ Norrström var brett och dessutom öppet vid nuv. slussen och på 4 ställen till

☒ Snorre använder dessutom namnet Stocksund = Stäksund

Selma diskuterar också högt vattenstånd i Östersjön när vinden ligger på från öster

Heimskringla talar om grundet:

”Skeppen gick med fart ut över grundet och komma alla hela i havet”.

”Det är något eget med Mälaren. Den består av idel trånga fjärdar, vikar och sund. Ingenstans breder den ut vida, stormpiskade ytor”